

Povídky

Taňa Maljarčuk

Zamagurka

Cizina

Vaňka nikdy nebyla za hranicí Zamagurky. Když byla malá, neznala ani slovo „svět“. Když ho pak poznala, rozhodla se, že svět – to je Zamagurka. Za jejími hranicemi nic není. Vaňčina máma říkala všemu, co bylo za vesnicí, cizota. Neustále opakovala, že člověk tam v žádném případě nemůže jít, protože by zemřel. Vaňka tomu věřila do té doby, než se pokusila zemřít.

Právě tehdy posel první Šaryk. Posel stářím a jeho smrt nikoho nepřekvapila, dokonce ani jeho samého. Šaryk prostě jednoho dne nevylezl z boudy. Vaňka mu ráno donesla žrádlo, ale neslyšela v boudě žádný pohyb. Vytáhla Šarykovo tělo ven a začala z něj stahovat obojek a řetěz. Vaňčin manžel Lesko seděl na lavičce pod ořechem a kouřil ještě ne zcela zežloutlé lístky tabáku. Zpod ořechu křičel na Vaňku: „Co to je za psa, že pojde v boudě?! Stydím se za takovýho psa! Měl si z krku stáhnout vobojek a utýct pryč. Žádné pořádné pes neukazuje pánům, jak umírá!“

„Copak tys byl jeho pánem?“ podivila se Vaňka.

„A kdo, když ne já?“

Vaňka zakopala tělo psa na konci zahrady a zapálila jeho boudu. Bouda hořela špatně, hodně dýmila a dým byl cítit mrtvým psem.

„Proč pálíš tu boudu?!“ křičel Lesko. „Kde teď bude žít další pes?!“

„Nepotřebujeme víc psů.“

„Jakže nepotřebujem? A kdo bude hlídat hospodářství?“

„Ty.“

Vaňka byla přesvědčená, že pes nechtěl odejít, protože až do konce věřil, že neumře. Nechtěl umřít. Pes doufal, že tady, doma, ho smrt nenajde, protože hledat v chalupě je těžší než v cizotě. Vaňka se bála, že tady, doma, ji smrt nemusí najít. Proto se Vaňka rozhodla odejít. Nechtěla, aby na ni smrt zapomněla.

Bylo šest hodin ráno a v rádiu hráli hymnu, když Vaňka potichoučku vyšla z chalupy. Lesko ještě spal. Vaňka si oblékla svou nejhezčí manšestrovou sukni a zelený plášť, obula si nové holínky pro případ, že by jí při umírání byla zima. Vzala si s sebou rudou koženou brašnu, s jakou obvykle chodila do mlékárny. Do brašny si dala chleba se sádlem a sklenici kysaného mléka pro případ, že by chtěla před smrtí něco sníst. Bylo jí tehdy 29 let, ale vypadala mnohem starší. Měla od půdy černé ruce, vrásčitý obličej s nepřírozeně červenými tvářemi, na noze se jí již udělalo kuří oko, které jí za chůze velmi trápilo, a proto Vaňka kulhala.

Zamagurka nespala, ale všichni si ještě hověli v teplých postelích. Na silnici Vaňka potkala Šumského, místního zloděje a opilce, který se zřejmě vracel z dalšího kšeftu. Šumský byl už nebo ještě opilý, proto mu Vaňka mohla říct pravdu.

„Kam deš tak brzo, Vaňko? Mlékárna je ještě zavřená.“

„Odcházím ze Zamagurky.“

„A to proč? To je moc nebezpečný! Tam tě nikdo nepolituje.“

„Nechci, aby mě litovali. Jdu do cizoty.“

„Byl sem tam jen jednou a víckrát nechcu. Zavřeli mě tam do vězení. Sedm let sem se děl za mřížema v Čerkasech. Vzpamatuj se! V cizotě nic lepšího nenajdeš!“

„A copak tady bylo dobře?“

Vaňka byla tak šťastná, že odchází, že ani nešla, ale spíš tancovala. Šumský se za ní udiveně díval, ale pak, když zmizela z jeho zorného pole, plivnul na cestu a šel se domů vyspat.

Zamagurka končila na kopci za kapličkou. Vaňka tu byla již dříve, ale nikdy nepřekročila neviditelnou hranici za ní.

Vaňka se u kapličky pokřižovala a odvážně se vydala dál. Široká hliněná cesta náhle skončila a změnila se v cestičku, kterou už dávno nikdo nešel.

Vaňka ušla cizotou deset metrů a zastavila se. Vyčkávala. Nic se nestalo. Ušla ještě deset metrů a zase nic. Vaňka začala být lehce nervózní. Dala se do běhu. Běžela dlouho, ale nic se nestalo. Čas od času jí přišlo na mysl, že se už Lesko vzbudil a hledá ji. A možná že nehledá. Ale bude, to je jisté. Bude hledat po celém hospodářství, ale nenajde ji. Lesko nevyjde z hospodářství, aby Vaňku našel. Prostě ho nenapadne, že by mohla být někde za ním.

Kolem oběda se Vaňka dostala na velkou silnici. Mnohem větší než tu, co byla v Zamagurce. Obrovskou, s bílým pruhem uprostřed. Cestou Vaňka potkávala nějaké neznámé lidi, ale nemluvila s nimi. Šla rovně a nerozhlížela se. Náhle vedle Vaňky zastavil automobil.

„Nechceš svézt?“ křikl odtud.

Vaňka mlčela. Z auta vystoupili dva muži – jeden starší, druhý mladší. Oba měli zrzavé vousy a vojenskou uniformu.

„Kam deš?“ zeptal se starší. „Sedej do auta, svezem tě.“

Vaňka mlčela. To je ono, myslela si, to je ono, přišlo si to pro mě. Vaňka si vždy myslela, že smrt je žena, ale teď se ukázalo, že muž, a ne jeden, ale dva.

„Proč mlčíš? Nechceš s náma mluvit?“ Vaňka ten hlas slyšela už někdy dřív, možná v rádiu, ale jistě to nevěděla.

„Jedeš s náma, nebo ne? Jestli ne, tak to řekni, protože spěcháme!“

„Ano-ano,“ zadržela Vaňka, „jedu s váma, ale počkejte chvíličku!“

Muži si vyměnili pohled a pokrčili rameny. Vaňka vytáhla z brašny chleba se sádlem a kvapem ho začala jíst. Cítila, že má velký hlad. Poslední hlad v životě je vždy největší.

Hospodářství

Mám hospodářství, myslel si Lesko, když jeho žena zemřela. Mám hospodářství, a proto jsem prostě šťastný. Třebaže tam Vaňka chyběla, třebaže tam chyběly její ranní hádky a její noční poslouchání rádia puštěného na maximum.

Když se vzbudil a nenašel Vaňku v posteli, pomyslel si, že už na zahradě kope řepu. Šel na zahradu, ale Vaňku nenašel. Sedl si na lavičku pod ořechem, kouřil tabák a začal na ni čekat. Určitě šla do mlékárny zanést mléko. Čekal dlouho, ale Vaňka se nevracela. Ve chlévě zabučely krávy. Zabučely tak, jako by je nikdo ráno nepodojil. Lesko šel do chléva a začal krávy hladit po hřbetě, třebaže jim tak nemohl pomoci. Podojit krávy také nemohl, protože neměl na pravé ruce jeden prst.

Po obědě začal Lesko Vaňku hledat po celém hospodářství. Nejprve si myslel, že se před ním někde schovala, třebaže to nikdy před tím nedělala. Díval se všude, volal ji, sprostě nadával, proklínal ji, ale nenašel ji. Ani v šopě, ani ve stodole, ani ve sklepě, ani ve studni. Lesko křičel do studny, dokonce štáral po jejím dně dlouhým hákem určeným k vytahování věder a hrnečků ze studny. Vědra a hrnečky do studny padaly často a roky mohly ležet na studeném a kluzkém dně. Lesko byl přesvědčen, že je to tam studené a kluzké.

Pak si Lesko pomyslel, že se jeho žena neozývá, protože ztratila vědomí a leží teď v nějakém zastrčeném koutě a čeká na jeho pomoc. Přestal ji volat a proklínat a jen mlčky prohledával hospodářství podruhé, potřetí, podesáté. Nikde nebyla. Nebyly tam ani její holínky, zelený kabátek bez rukávů, ani brašna, s jakou Vaňka stále chodila do mlékárny.

Lesko tam zaběhl, ale mlékárna již byla zavřená. Nikdo o Vaňce nic neslyšel a od večera ji ani neviděl.

Lesko seděl na lavičce pod ořechem a přemýšlel. Seděl tak do večera a pak celou noc a celé další ráno. Doufal, že teď, právě teď, se otevřou vrátka a na dvůr vejde Vaňka, vejde tak, jako by se nic nestalo, a ona by se mohla tak zachovat, opravdu mohla, jelikož byla vždycky trochu bláznivá. A Lesko by nic neřekl. Ani slovo. Vůbec by se s Vaňkou den dva nebavil, aby poznala, jak mu bylo, když ji hledal, aby ji trochu potrápilo svědomí. Protože Vaňka se vždycky z jakéhosi důvodu chovala tak, jako by ho nemilovala, nevážila si ho, nelitovala. Dokonce se možná chovala tak, jako by ho nenáviděla. Ale Lesko ví, že to není pravda. Žena miluje svého muže, dokonce i když ho nenávidí.

Vrátka se opravdu otevřela a na dvůr vstoupil Šumský. Už trochu opilý, s velkým pytlek pšenice, kterou ukradl u souseda.

„Co tu chceš?!“ křiknul na něj Lesko, ačkoli měl ve skutečnosti radost, že Šumský přišel.

Nový Šaryk začal na Šumského štěkat ze vzdálenosti svého řetězu.

„Slyšel jsem, že hledáš Vaňku,“ odpověděl Šumský, postavil pytel s pšenicí vedle studny a sám si přisedl k Leskovi na lavičku.

„A co je ti po tom? Hned se vrátí. Dlouho se kurvit nebude,“ Lesko si zapálil novou cigaretu a vypustil z úst velký oblak dýmu.

„Vím, co je s Vaňkou,“ zašeptal Šumský.

„Co o tom, ty sráči, víš!“

„Viděl sem ji včera před úsvitem. Měla na sobě manšestrovou sukni, nový holínky, zelené kabátek bez rukávu.“

„No vždyť ti říkám, že se šla kurvit! Jak se vrátí, stáhnou z ní kůži!“

„Ta už se určitě nevrátí.“

„Odkud to víš?“

„Odešla.“

„Kam šla?“

„No, jak se de...“

„Kam?“

„No, copak seš tak hloupej, nebo to jen děláš?“ Šumský plivnul na kámen, který ležel pod lavičkou.

„Neplivej mi na můj dvůr!“

Šumský zvednul svůj pytel pšenice a šel domů. Šaryk v boudě ztichl. Slunce zapadlo a na nebi se místo něj objevil měsíc. To je divný, pomyslel si Lesko, měsíc – to je úplně něco jiného než slunce, je takovej neduživej a svítí tak mdle, ale stejně ho někdo potřebuje. Například on. Měsíc je též částí jeho hospodářství. Protože hospodářství – to není jen zemská podstata, ale i nebeská.

Třetího dne Lesko vypravil Vaňce pohřeb. Přišlo hodně lidí, jelikož všichni v Zamagurce měli pohřby velmi rádi. Přišel fotograf a hledal mrtvolu, aby ji vyfotil, ale nenašel ji. A tak odešel s nepořízenou.

Lesko seděl v čele stolu, jedl postní jídlo a pil horilku. Zčernal, neholil se, už tři dny nepodojil krávy a ty pošly. Šaryk z hladu zpitoměl, utrhl se ze řetězu a utekl do lesa.

Hosté vyprávěli, jaká byla Vaňka dobrá hospodyně, jak ráda poslouchala rádio, jak je jí škoda, ale nic nenaděláš – umřela, tak umřela. Taková je vůle boží.

Přesně tak – umřela. Jestliže někdo jde Tam, znamená to, že jde zemřít. Lesko o tom vůbec nepochyboval.

„Byla dobrou manželkou,“ řekl hostům, „odešla Tam, abych neviděl, jak umírá. Někdy se dokonce i psi bojí udělat takovej krok. Byla odvážná. Bylo nám spolu dobře, to znamená, bude dobře i samotnému.“

„A teď,“ ukončil to Lesko, „jděte pryč z mého hospodářství! Vypadněte! Ať vás tu víckrát nevidím!“

Láska

Něco bylo špatně. Něco Leska zneklidňovalo několik následujících let. Nepochyboval, že Vaňka zemřela a přijal to jako něco, co se mělo stát. Ale něco bylo špatně. Vaňka odešla poněkud náhle a nezanechala po sobě tělo. Bylo mu to líto. Chtěl by mít na zamagurském

hřbitově její hrob. Ba co víc, pohřbil by ji jednoduše na dvoře, aby vše, co je jeho, měl u sebe. Neměl její hrob a neměl, kam by o Vánocích položil trochu kuti¹ a o Velikonocích dvě svččená vajíčka. Neměl se kde pomodlit. Hospodářství existovalo na zemi i na nebi, tam, kde každou noc svítí měsíc, ale neexistovalo pod zemí. Nemělo svého umrlce.

Přesto se Leskovi někdy zdálo, že ve skutečnosti byl vždycky sám. Že nikdy ženatý nebyl a nikdy Vaňku ve skutečnosti neznal. Někdy na ni až natolik zapomínal, že se zdálo, jako by nikdy ani neexistovala. Leska to děsilo. Každý dvůr musí mít hospodáře i hospodářku a děti, které pak dvůr opustí a vydají se hledat svůj vlastní. Proto bylo něco špatně. Lesko si často myslel, že se Vaňka stejně vrátí, protože jinak nic nemá smysl. Jinak nemá jeho život ani jeho hospodářství význam. Prostě výmysl. Výmysl a dokonce ne Leskův, jelikož on nebyl schopný něco tak strašného vymyslet. Lesko měl strach.

Někdy v noci vstal a toulal se po dvoře. Zdálo se mu, že Vaňka někde v temném koutku sedí a pláče. A někdy se odtud směje, velmi hlasitě, tak, že si Lesko musí rukama zakrývat uši. Vaňka by mohla něco takového udělat, protože byla vždy bláznivá. Vždy mu dělala samé naschvály, myslela si, že je hloupý, ale on není hloupý! Lesko vůbec není hloupý. Měl tři třídy školy, přečetl jednu knížku, dalo by se říct, že ví o světě vše!

Někdy se Lesko cítil velmi osamělý. Pořídil si nového Šaryka a ten Šaryk se také cítil osamělý, alespoň Leskovi to tak připadalo. Koupil si také nové tele a pásł ho prostě tak – na dvoře. Na dvoře vyrostla v hojně míře tráva. Až přespříliš, jako by tráva někam spěchala. Lesko seděl na lavičce pod ořechem a tele se u něj páslo – a bylo dobře.

Lesko začal hrozně smrdět. Někdy se jemu samotnému z toho zápachu chtělo zvracet. Nehlíil se, nemyl se, neměnil si košile. Jednou se Leskovi hrozně chtělo na záchod, už se vydal k brance na zahradu, ale pak si pomyslel, že je jedno, kde to udělá – jestli tady nebo v šatně, protože se to stejně nikdo nedoví. Nikomu se z toho neudělá zle a jemu samému to je dokonce příjemné. Chce se mu zvracet, ale to nic. Ted', když ani nemusí chodit na záchod, je skutečně soběstačný. Sám sebou.

Vyhodil rádio. Přesněji – pohřbil ho. Vykopal na dvorku malou jámu a rádio do ní pohřbil. Trochu se pak uklidnil, ale ne nadlouho. Jelikož rádio pod zemí neutichlo. Vždy o půlnoci a v šest hodin ráno našlo nějaký způsob jak hrát tu prokletou sovětskou hymnu. Lesko ho slyšel ve své posteli a sprostě nadával. Jako by to rádio bylo živá bytost, jež se může kvůli sprostému slovu urazit.

V zimě to bylo obzvlášť těžké. Lesko celé dny nevylézal z postele, nic nejedl, netopil v kamnech, protože si v létě neudělal zásoby dřeva. Jen každý den vypil půl deci samohonky – a to mu stačilo. Přestal se modlit. Přestal otevírat oči. Někdy dokonce zkoušel přestat dýchat, ale to se nedařilo. Lesko chtěl umřít, protože se cítil již na pokraji sil, ale nebyla to pravda. Bylo mu jen 35 let, možná že i méně. Vaňka měla v té době skoro třicet.

„Kde jsi? Proč se ke mně nevracíš?“ šeptal Lesko ve tmě, aniž by věděl, že šeptá.

„Miluji tě! Miluji tě ted' víc, než kdy předtím.“

Šumský viděl, že Lesko nevychází z chalupy a často chodil krást vše, co se po hospodářství jen tak povalovalo. Odnosl všechno z letní kuchyně, ze stodoly, z šopy. Skočil do sklepa, ale tam nebylo nic kromě letitých kvašených okurků. Jednou dokonce vlezl oknem do chalupy a odnesl odtud všechny obrazy. Lesko slyšel, jak Šumský obrazy odnáší, ale nezabránil mu v tom. Ležel ve tmě a díval se, jak se Šumský pohybuje v chalupě, tiše jako všichni zloději, ale Leskovi se zdálo, že to Vaňka hledá své rádio. Nenajdeš ho, radoval se Lesko, nenajdeš své rádio, tak jako já nenašel tebe.

Vaňka se vrátila jednoho parného letního dne. Potichu otevřela vrátka a nový Šaryk na ni nezačal štěkat, třebaže Vaňku do té doby neznal. Lesko seděl na lavičce a viděl vše od začátku, od úplně prvního okamžiku, kdy vrátka zaskřípala. Nestihl se zaradovat, nestihl si přát – ať je to Vaňka. Ale byla to ona. V těch samých holínkách, v té samé sukni, v zeleném kabátku bez rukávu.

„Že se nestydíš, chlape, celej den sedět bez práce na lavičce!“ řekla Vaňka. Lesko se na ni udiveně díval a nemohl ze sebe vypravit ani slovo, dokonce ani zaklít. Přemýšlel, zda je před ním opravdová Vaňka, nebo vymyšlená. Zda je živá, nebo mrtvá.

„Proč tak smrdíš, chlape?“ Vaňka běhala po hospodářství a hrozila se, jak se vše změnilo.

Je jedno, jaká je, pomyslel si Lesko, zda je živá, nebo mrtvá – hlavně že je to ona. Řekl: „Všude dobře, doma nejlépe, no ne?“

Cítil, že je velmi šťastný, neuvěřitelně šťastný. Vaňčino nadávání mu znělo jako hudba a tato hudba se linula odevšad, zaplňovala jeho vyschlé černé srdce i vše kolem.

Podívejme se, pomyslel si Lesko, už to vypadalo, jako by byl konec, ale teď je znovu začátek. Ano, život teprve začíná!

Lesko vzal ze stodoly kosu a vydal se s ní dohonit Vaňku.

„Kdes byla, feno?! Ptám se tě, kdes byla?!“ křičel.

„Co je ti po tom, kde sem byla?!“ vykřikovala Vaňka a schovávala se za stodolu. „Tam, kde sem byla, tam už nejsem!“

Život právě začíná! Lesko plakal radostí. Život právě začíná!

Ačkoliv ani to možná nebyla pravda.

Hlasy

Veterinář

Jsem starý. Moc věcí už mě nezajímá. Nevím, možná jsem se stal bezcitným. Ale možná se to starým lidem stává. Přestane je zajímat všechno lidské, všechny ty lidské vášně, pocity, emoce. Za svůj život jsem již viděl mnoho smrti, ale smrt – to je největší lidská vášeň. Ale i ta mě už nechává klidným. Jsem veterinář, v tom to možná vězí.

Před týdnem jsem se stal svědkem strašné nehody. Automobil srazil mladou dívku. Lidé se seběhli. Ten, co seděl za volantem automobilu, utekl. Nechal svůj automobil stát na silnici. Viděl, že někoho srazil, vyběhl z auta – a ona leží na silnici, je celá od krve – utekl neznámo kam. Někam mezi domy. Držel jsem tu sraženou dívku za ruku, dokud nezemřela. Nemohl jsem už nic udělat. Sténala a dívala se na mě. Byl jsem poslední, koho ve svém životě viděla. A ona si to uvědomovala, viděl jsem to. Uvědomovala si, že jsem poslední člověk, jakého si bude pamatovat, proto na mě tak upínala zrak. Taková krásná. Lidé kolem volali o pomoc, pobíhali, někdo dokonce plakal, mámy odváděly z místa nehody malé děti, ale já necítil nic strašného. Bylo mi jí jen líto, protože byla tak mladá a tak krásná. A určitě hodná, protože její oči byly hodné, hodně velké a hodné.

Držel jsem ji za ruku, ale dívka ten stisk necítila. Krev z ní vytékala jako z prasete, a já jsem nemohl nic udělat. Její bílá halenka zčervenala. Rozepnul jsem knoflík, aby se jí naposledy snáze dýchalo. Dívka měla na krku velké mateřské znaménko, takové nepřírozené, ale hezké. Myslel jsem si, že bych jí měl něco říct, něco takového, co by jí řekli její příbuzní, kteří ji milují, ale na nic jsem nemohl přijít. Vše mi připadalo tak hloupé a zbytečné. Jediné, co jsem vymyslel, bylo: „Neboj se.“ Ale ona se nebála. Naopak, jednu chvíli se mi zdálo, že má radost. Protože já bych na jejím místě radost měl.

Jsem veterinář. Celý život jsem léčil zvířata. Někdy, když nebylo zbylí, jsem je uspával. Bylo jich opravdu hodně. Kocoury, psy, krávy – ale nejčastěji psy. Moc nevěřím v Boha, třebaže bych chtěl. V nic nevěřím, nic nečekám. Nemám děti, proto tak určitě mluvím. Kdybych měl děti, chtěl bych, aby Bůh existoval. Ale takhle je mi to nějak jedno. Nezajímá mě ani Bůh ani lidi. Nic nového od lidí nečekám. Známe je jako své boty. Když bylo třeba uspat něčí domácí zvíře, viděl jsem, jak se majitelé těchto zvířat trápí a mně to připadalo směšné. Proč se trápíte, myslel jsem si, zítra půjdete na trh nebo do obchodu nebo k nějakým svým známým a pořídíte si nové zvíře, které vám bude olizovat ruce, které se nechá hladit a bude vás milovat! Láska zvířat je nejméně sobecká. A dá se nejsnáze získat. Stačí je jen krmit. Stejně tak je snazší milovat zvířata. Snazší než lidi.

Druhý den po automobilové nehodě ke mně přišli rodiče té dívky. Nevím, jak mě našli, jelikož jsem nikomu nenechal svou adresu, nikomu jsem ani neřekl, kdo jsem. Když sanitka přijela a naložila dívku, zašel jsem si do obchodu, protože právě do obchodu jsem měl tehdy namířeno, když se to všechno stalo.

Rodiče ke mně přišli a řekli: „Jsme rodiče té dívky, kterou včera srazilo auto nedaleko vašeho domu.“

Ani jsem nevěděl, co na to odpovědět. No, když rodiče, tak rodiče, dobře, ale co chcete ode mě? Dívka zemřela. Nemohl jsem nic udělat.

Bál jsem se, že mi to máma té dívky začne rovnou vyčítat a bude říkat, že já, jakožto lékař, jsem jí mohl nějak pomoci, proč jsem jí nijak nepomohl, a tak podobně. Ale já nejsem lékař. Jsem veterinář a veterináři nejsou opravdoví lékaři, stejně jako zvířata nejsou opravdoví lidé. Tělo zvířete je poskládáno jinak. Také funguje jinak. A potřebuje jinou pomoc.

Pokud by ten řidič srazil například psa, hned by ho zabil, pes by se ani nestihl vzpamatovat. Jelikož na to, aby člověk zabil například psa, stačí vynaložit mnohem menší úsilí, než aby zabil člověka.

„Pojďte, prosím, dál,“ řekl jsem těm rodičům. Byli ještě hrozně mladí. Máma byla opuchlá od pláče, otec byl zdrženlivý, ale nějaký ztrhaný.

„Jste tu jen na skok, nebojte se,“ řekla žena.

„Ano, ano, prosím, můžete se zdržet i déle, mám čas, jsem v důchodu.“

Nevím, proč jsem řekl takovou hloupost. No, že jsem v důchodě. Jako by to v té chvíli něco znamenalo, jako by to celkově něco znamenalo?

„Možná byste si dali nějaký čaj nebo kávu?“ zeptal jsem se, ale žena rovnou odmítla za oba.

Otec celou dobu mlčel. Za celou návštěvu neřekl ani slovo. Pravděpodobně to byla žena, kdo ho ke mně dotáhl, on nechtěl. Muži jsou všeobecně méně emotivní. Ze všech lidí mám přeci jen raději muže.

„Jste prostě poslední, kdo s ní byl,“ řekla žena a začala neslyšně plakat. „Neřekla vám třeba něco? Cokoliv. Neřekla vám něco?“

Bože, co ode mě chcete, pomyslel jsem si, dejte mi pokoj! Nic neříkala. Prostě umřela! Srazilo ji auto, roztříštilo jí hlavu, chápete, roztříštilo jí lebku, nešlo ji už zachránit! A nic by nemohla říct, ani slovo, dokonce i kdyby chtěla! Ačkoliv sotva se chce člověku před smrtí mluvit. Před smrtí se nenudíte! A co chcete? Co si myslíte? Že před smrtí prosila, abych vám vyřídil, že miluje vás, své rodiče?! To si myslíte, že řekla, zatímco polykala litr vlastní krve: „Vyřídíte mým rodičům, že jsem je milovala?!“

Ne. Nic neříkala a není nutné vyprávět mi její životní příběh a není nutné mě přesvědčovat, že byla příliš mladá na to, aby zemřela, že byla tak hodná a krásná a mladá, pro všechno na světě – není nutné mi tohle všechno říkat! Protože já jsem to viděl. A bylo mi jí líto.

Držel jsem ji za ruku. Dokonce jsem jí rozeplnul knoflík halenky, aby se mohla naposledy zhluboka nadechnout. Ale pak jsem šel do obchodu, koupil si litr mléka na ráno, vrátil se domů, umyl nádobí v umyvadle, vyčistil si zuby a šel spát. A spal jsem klidně. Až do rána. Dokud jste nepřišli. Mě lidská smrt neděsí. Lidé mají umírat. Taková je jejich podstata. Samozřejmě je škoda, že vaše dcerka zemřela tak brzy, nevím, možná má děti nebo milujícího muže nebo oboje a všichni společně byli velmi šťastní a nadále by byli šťastní, kdyby nebylo té události. No a co? Co je mi po štěstí dvou či tří lidí? Je velmi nicotné. Nic nevadí – štěstí několika lidí. Děje se toho tolik. Tajfuny zabíjí tisíce lidí. Zemětřesení. Strašná těžká onemocnění. Miliony lidí umírají a miliony se rodí. A to je normální. Narození a smrt je to jediné normální, co ještě lidstvu zůstalo. Všechno ostatní je zvrácenost vymyšlená zvrácenými lidmi. A není nutné mi tady teď něco říkat! Zajděte si zítra na trh, kupte si nějakého psa nebo kocoura a ať vás on utěšuje do konce svého krátkého kočičího života!

„Ano. Prosila mě, abych vám vyřídil, že vás má velmi ráda,“ řekl jsem.

Žena ještě více plakala.

„Děkuji vám,“ řekla, „děkuji vám, že jste s ní byl do konce!“

„To by udělal každý. Není za co děkovat. Nechcete čaj?“

„Ne, ne. Už půjdeme. Ale možná k vám sem tam zajdeme? Na pár minut, můžeme?“

„Samozřejmě můžete. Přijďte, kdy se vám zachce, mám čas, jsem v důchodu. Jsem veterinář. Pokud máte nebo budete mít nějaká zvířata a ta náhle onemocní, tak je přineste, pomůžu.“

„Ne, ne, nemáme zvířata. Nemám ráda, jak čurají na koberce.“

Rodiče odešli, ale já jsem zůstal. Necítil jsem se dobře. Myslím, že víckrát nepřijdou. Nebo přijdou, ale já už tu nebudu. Protože jsem starý. Můžu zemřít každým den. Není zapotřebí automobil, který by mě srazil. Umřu sám. Nikdo o tom nebude vědět. Několik dní. Dokud sousedi na podestě neucítí zápach. A pohřbí mě na městském hřbitově, jenž se rozrůstá rychleji než rakovinový nádor. Za týden už nebude možné najít můj hrob. Ale nikdo ho ani hledat nebude. Ztratím se mezi mrtvými tak, jak jsem se ztratil mezi živými. A možná že můj hrob bude vedle hrobu té dívky, kterou srazilo auto. A někdy si spolu budeme povídat. A ona mi řekne, proč onoho večera šla právě po té ulici, proč byla sama, proč měla na sobě bílou halenu, odkud měla to velké hnědé mateřské znaménko na krku a proč jsem jí tehdy neřekl: „Neboj se.“

Tři věci

Znám lidi, kteří milují jen tři věci. Například sebe, jíst a spát. Nebo sebe, cestovat a sebe, nebo sebe, hřbitovy a staré kostely. Ano, znám takového chlapce, jmenuje se Damián, a ten se dokonce přiznal, že má rád hřbitovy, kostely a sebe – a víc nic. Možná je to takový druh sebeklamu, možná to není pravda. Ale já také miluji pouze tři věci.

Kouřit, okusovat si nehty a...

Nejprve jsem si začala okusovat nehty. Okusuji si je od útlého dětství. Od té doby co mé nehty začaly růst. Nejprve jsem si okusovala nehty všude a nestyděla se za to. Pak mě někdo plácnul přes prsty, řekl, že to není pěkné a že se to nesmí dělat. Začala jsem si okusovat nehty o samotě, když není nikdo poblíž nebo když poblíž nejsou známí. Cizí lidé mě plácát přes prsty nebudou – do cizích nehtů jim nic není. Tak jsem zůstala sama, tedy o samotě, abych si mohla okusovat nehty.

Málokdy jsem si okusala nehty až do krve. Opravdu málokdy, protože mám na ruce hodně prstů – deset! Každý den můžu okusovat jeden prst a během toho dorůstají nehty na jiných. Promiňte, možná je vám nepříjemné to poslouchat. Možná je to odporné. Pokud je tomu tak, promiňte. Neposlouchejte. Je mi jedno, zda posloucháte, protože jsem zvyklá žít sama se svými nehty. Víím, že je to docela primitivní způsob osamělého života, ale nic lepšího jsem momentálně nevymyslela.

Je příjemné cítit svou ruku u úst, dotýkat se prsty rtů jako bych si rukou chránila obličej před vším kolem. Je příjemné cítit vůni svých rukou. Často si umývám ruce různými mýdly. Experimentuji s jejich vůněmi.

Myslíte si, že nejsem normální, určitě, ale počkejte! Kdo je vůbec normální?! Potkali jste vůbec někdy normálního člověka?! Já ne. Všichni kolem jsou blázni. Pro společnost bezpeční nebo nebezpeční – ale všichni jsou blázni. Svět lidí je třeba oddělit od zbylých světů pichlavým drátem jako obrovský blázinec. A takhle bude dobře.

Včera mi na tramvajové zastávce jakýsi starý muž nadal do kurev. Čekal na tramvaj jako všichni ostatní a hlasitě, velmi hlasitě a odporně chrchlal.

Smrkal, chrchlal, plival své odporné smradlavé sliny na silnici. Za přítomnosti všech. Schválně. Aby ho někdo napomenul, nebo se na něj alespoň podíval. Nevydržela jsem to, podívala jsem se a on mi s šílenou radostí v očích začal nadávat do kurev. Křičel:

„No na co, ty kurvo, čumíš? Proč čumíš? Něco se ti nelíbí?“

Nejprve jsem se polekala, protože jsem nevěděla, co je to za člověka. Nevěděla jsem, jak moc je nebezpečný. Ostatní lidé na zastávce si ho nevěšovali, protože věděli, že je to blázen. Opravdový blázen. Ale mě to naštvalo. Co si o sobě jako myslíš?! Co si ten blbec o sobě myslí?! Když je blázen, tak může všechno? Když je blázen, tak tady může chrchlát a nazývat mě kurvou?

Odkud, ty blbečku, víš, kdo jsem? Já jsem taky šílená! My všichni jsme tady šílení, ale nemusím tady chrchlát, protože já ti můžu ukousnout tvůj šílený nos! MŮŽU! A NENÍ MI TĚ LÍTO! Protože tvůj rozum je ve tvých rukou! Můžeš ho ztratit, můžeš jen ztrácet, ale pak nes odpovědnost za následky. Všichni tady jsou šílení, chápeš? Všichni. Nemáš žádná privilegia. Nejsem povinna tě litovat. Můžu ti ukousnout nos nebo ruku nebo tě prostě pokousat, protože slovy to s tebou nejde. Ty si tu chrchláš, schválně, abys na sebe upoutal pozornost, abys vyvolal u někoho nevoli a abys pak měl právo nadávat někomu do kurev. Ale nemusíš nikoho provokovat! Můžeš prostě někomu – ne, všem – nadávat do kurev. Nadávej! Ale nemusíš tu chrchlát. My všichni jsme tady psychouši, chápeš? To je, co?! Nenormální! Všichni do jednoho! A ty jsi takový jako všichni, tak se zklidni!

To jsem si myslela. Ale nic jsem neudělala. Prostě jsem si začala okusovat nehty. A pak ke mně přišla nějaká paní, protože to všechno viděla: jak chrchlá, jak se na něj dívám, jak mi nadává do kurev. A řekla:

„Bože, v poslední době se objevilo tolik bláznů.“

„Ano,“ říkám, „opravdu hodně. Je fajn, že to tady alespoň někdo chápe. Je fajn, že to chápete. Sláva bohu.“

A ona:

„Já jedu z Nemydivky. Ale ukázalo se, že v Nemydivce nejedí tramvaj č. 38. A já potřebuji pouze tramvaj č. 38. Proto jsem sem přijela třináctkou a teď čekám na osmatřicítku. A najednou přišla hrozná bouřka, liják, jaký svět ještě neviděl. Apokalypsa. Lilo jako z konve, padaly trakaře! A víš, proč tomu tak bylo? Protože v Nemydivce nejedí tramvaj č. 38! Ale jak to udělat, aby tomu tak nebylo, nevím. Jak bez ní lidé v Nemydivce žijí? Já jez-

dím jen tramvaj č. 38. Bez ní bych umřela. Určitě bych umřela. Necítím se dobře tam, kde nejedí tramvaj č. 38. Necítím se ve své kůži, chápeš mě?”

Ano. Ano, drahá, chápu tě! Umřeš bez té přiblblé tramvaje, nemůžeš bez ní žít. Bude konec světa bez tramvaje č. 38. Ale neměj strach, protože konec světa stejně jednou nastane. Ať už kvůli zrušení tramvaje č. 38, nebo kvůli nedostatku zdravého rozumu v tvé hlavě. To je jedno. Ty jsi úplně stejný psychopat jako všichni ostatní. Nemám se před vámi kam ukryt. Jste všude. Akorát v blázinci nejste. Do blázince se ještě můžu schovat, protože vy jste se tam ještě nedostali!

Každý si myslí, že právě on je normální a všichni ostatní jsou blbci.

Každý k tobě leze a snaží se ti říct, že s ním je všechno v pořádku. Nemusíte mě o tom informovat – já i bez toho vidím, jak je vám dobře. Věřím, že je vám dobře. Ano, možná že se máte dokonce nejlépe. Když nemusíte za nic nést odpovědnost, včetně vašeho šílenství. Vezměte ubohé zbytky svého rozumu do hrstičky a vypadněte odsud. Nechte mě na pokoji. Nechte mě, ať si můžu o samotě okousat své nehty!

Proto jsem pravděpodobně začala kouřit. Aby se ke mně nedostali skrz hustá oblaka cigaretového kouře. Aby mě nechali na pokoji. Aby se šťítili mého zápachu a neobtěžovali mě. Oni obtěžují jen ty lidi, kteří vypadají zcela normálně. Lidí, které může udivit jejich chrchlání nebo jejich tramvaje. Mě ne. Mě nic neudivuje. Já jsem byla stará už tehdy, když jsem byla ještě dítě.

Vzpomínám si na jednu hádku se známým, básníkem. Nevím, zda byl doopravdy básník, nebo jen tak říkal, že je básník. Nevím. Ani mě to nezajímalo. Jednou říkáš, že jsi básník, tak jsi pro mě básník. Je mi jedno, zda jsi nebo nejsi básník, protože já stejně vím, kdo ve skutečnosti jsi.

Tak tedy! Řekla jsem mu to – že jsem byla stará už tehdy, když jsem byla ještě dítě.

A on:

„Prosím tě! To je kýč! To, co ty říkáš, je kýč!“

Já jemu:

„Jaký kýč?! Co ty víš o kýči?! Co je vůbec kýč?!“

On:

„Dá se říct ‚narodil jsem se příliš pozdě‘ – a to bude kýč. Kýč jak prase. Ale dá se říct: ‚narodila se v dubnu a já jsem se narodil příliš pozdě‘ – a to nebude kýč! To bude poezie!“

Jdi někde s tou svou poezií! Je mi jedno, jestli je to poezie, to, co říkáš, nebo kýč nebo blábol nebo lež nebo pravda nebo vtip nebo politické heslo! Nic to pro mě neznamená. Protože já to stejně vím. Znáš tě jak své boty! Víš, kdy jsem se narodila i kdy zemřu. Je jedno, zda se člověk narodí v dubnu nebo později, protože stejně zemře, zda v dubnu nebo, promiňte prosím, v říjnu, zda ráno, zda v noci, ve tři v noci, v hodinu býka – to nic neznamená, protože zemřel PŘÍLIŠ POZDĚ. Ale tohle něco znamená. Je jedno, kdy se člověk narodil, ale není jedno, kdy zemře.

A on, tento básník, umřel velmi brzy. Měl něco kolem třiceti let. Poslední roky seděl ve svém pronajatém pokoji, nikam nechodil, jen cvakal na psacím stroji. A opravdu hodně kouřil. Celou dobu kouřil. Když jsem k němu přišla, tak jsem ho zpočátku, dokud si oči nezvykly na kouř, neviděla. V zimě, když bylo velmi chladno, oblékal si vlněný kožich (nevím, kde ho vzal) a ponožky a seděl za psacím strojem celé dny. Nespál, nejedl, jen něco cvakal při otevřeném okně a pot na jeho čele přimrzal při mínus deseti stupních, které měl v pokoji. Nechtěl okno zavřít. Seděl, cvakal a bez přestání kouřil. Tohle je, promiňte, kýč!

Neotevírám okno, když kouřím. Je mi líto vypouštět kouř někde ven, do světa. Ať je můj kouř u mě. Máš rád mě, měj rád i můj kouř. Protože já fakt dost kouřím. Jako lokomotiva (to vždycky říkala má sestra). Když ke mně přijde sousedka, aby si zavolala, nepřijemně krčí nos a říká, že se nehodí, aby žena takto smrděla. Jak je možné, že to v bytě tak smrdí? Tento cigaretový zápach už se nikdy nevyvětrá. Nikdy. Nasákl už do zdí, do lustru, do nábytku, do tebe. A ty už ho ze sebe nikdy nesmyješ, i kdybys chtěla.

Já jí na to říkám:

„Má drahá sousedko, já ho ze sebe nechci smýt! Mně se víc líbí vůně tabáku než vůně lidí, chápeš mě? Já tě nenutím, abys ke mně chodila a očichávala mě, říkáš, že se to neslušší. Protože já nevím, co je slušné chování. Všichni jsou neslušní. Ani ty nejsi slušná, podívej se, co ti řeknu! Podívej se, co je neslušné – nemít vlastní telefon a chodit zvonit na souseda a při tom mu říkat, že je neslušný. Já tě nenutím, abys ke mně chodila a očichávala mě a volala z mého telefonu. Je to můj telefon. A ten taky smrdí tabákem. I on je tudíž neslušný a nesluší se, aby z něj slušný člověk volal.“

Ale ke mně všeobecně chodí málo lidí. Jen tato sousedka, které prostě nic jiného nezbyvá, protože v domě jsem jediná, kdo má telefon. Musí ke mně chodit. No a víc asi nikdo. Nikdo mě nemá rád. Lidé mají rádi jen jakési tři věci a já nepatřím ani do jednoho seznamu lásky ani jednoho člověka. Nevím, možná mají lidé rádi i více věcí, ale já jsem se s nikým takovým nesetkala. Setkala jsem se s tím, že mají rádi méně věcí, ale více – nikdy.

Například já taková jsem. Mám ráda méně věcí. Tak se podívejte: ráda si okusuji nehty – zaprvé. Ráda kouřím – zadruhé. A víc toho ráda nemám. Nemůžu přijít na žádnou třetí věc, kterou mám ráda.

Třetí vždycky má být – sebe. Musí být „sebe“. Ale já nemám ráda samu sebe. Nemám k tomu žádný důvod. Jsem přesvědčená, že všichni lidi jsou stejní, všichni stejně blbí. A ten ne moc starý dědek, kterej včera chrchlal na tramvajové zastávce, je stejně blběj jako zbytek lidí. Jako já. Úplně stejnej jako já. A proto, pokud bych měla ráda sebe, znamená to, že musím mít ráda i toho uchrchlánýho dědka. A jeho ráda nemám! A nikdy ho mít ráda nebudu! Chápete mě?

Na tomto světě je příliš mnoho lásky, to si myslím. Celý svět dříve či později (příliš brzy nebo příliš pozdě) zdechne na nadměrné množství lásky. Ale já ne. Nezdechnu. Budu žít sama. Budu kouřit a okusovat si nehty. Protože to mám ráda. A láska neumírá.

Přeložila Hana Mrázková.

Rattus norvegicus (potkan)

1

To není možné, ujišťuje se Tamara Pavlivna, to není možné. Bydlím v šestém patře v novém cihlovém domě a šesté patro je pro něj vysoko. To by nedovedl. Na to není dost smělý a drzý. Pro něj je i první patro vysoko. Jak na to přišel? Jak se mu to podařilo? Ale všechno svědčí o tom, že tu je.

Tamara Pavlivna se obezřetně rozhlíží po kuchyni. Vytahuje ze šuplíků kuchyňské náčiní, očuchává každý talíř a kastrol, hrabe se v pytlících s kroupami a těstovinami.

A nejhorší je, myslí si Tamara Pavlivna, že ani netuším, co mám dělat. Přestavět kastroly a těstoviny nic neřeší. Tamara Pavlivna se nikdy dříve nedostala do podobné situace. Nikdy mu nebyla tak blízko. Jemu, nepříteli.

A nemusí být jen jeden, myslí si Tamara Pavlivna. Pokud to tak je, pak jsem ztracená. Musím odsud utéct. Vezmu si nejnnutnější věci, občanku, peníze a fotografie Sofie Rotaru² a půjdu pryč. Protože žít v jednom bytě s nepřítelem nebudu. Mám svoji hrdost. Mám ráda hygienu a čistotu. Na čistotě přímo lpím. Podívejte se na můj byt: všechno se jen blyští. Ani smítečko. Věci na svých místech. Umístěné rovně a po pořádku, podle velikostí a barev. A on (nebo ona) všechno zkazil. Vtrhl do mého ideálně vyčištěného života a pokřivil ho. Ted' smrdím. Ano, už to cítím, jak začínám smrdět. Žádná dezinfekce mě nezachrání od jeho hnilobného pachu.

Tamara Pavlivna se pokouší odsunout ledničku, ale pak toho nechá a sedne si na židli u okna.

A co budu dělat, když odsud najednou vyskočí, zpod ledničky? Jsem proti němu bezbranná. Vyskočí a vrhne se na mě. Rozerve mi pazoury obličej. Vyškrábe oči. Ukousne nos svými zoubky tenkými a ostrými jak břitvy. Možná že jenom čeká, až odšoupnu lednici a pustím ho na svobodu. Třeba pod ní nemůže prolézt, protože má takové tlusté, veliké břicho. Ne, to by byla chyba odsouvat ledničku. Ať si tam sedí jako ve vězení a já si to zatím promyslím.

Tamara Pavlivna si všimla, že se celá třese strachem a odporem. Tolik se lituje. Proč se tohle muselo stát? Copak si něco takového zaslouží? Jak je možné, že si někdo jen tak bez dovolení vlezl do něčího domova a ničí jeho pohodu, ničí všechno, na čem člověk dlouhé roky pracoval za cenu velkého úsilí a námahy.

Nenávidím tě, myslí si Tamara Pavlivna. Šíleně tě nenávidím.

Oblékne se, do kabelky si dá občanku, peníze a fotky Sofie Rotaru, pečlivě zavře dveře do kuchyně a pak zamkne byt. Vyjde ven z domu. Vedle vchodu sedí jako vždycky babka Alevtyna. Odpočívá.

„Kampak jdete, Tamarko Pavlivno?“ ptá se babka Alevtyna. „Jestli do obchodu, kupte mi, prosím, cukr. Dám vám pak peníze.“

Tamara Pavlivna to nevydrží. Je jí tak těžko. Musí se s někým podělit o své neštěstí. Dává se do pláče, objímá babku Alevtynu a odevzdaně říká:

„Potkan mě vyhnal z domova.“

Babka Alevtyna slyšela ve svém životě leccos. Jen tak něčím se vylekat a vyděsit nedá. Nebojácná babka Alevtyna proseděla na lavičce u vchodu přes třicet let a pomohla pěkně řádce lidí. Lidé si k ní přisedávají, jako by si chtěli chvilku oddechnout, ale ve skutečnosti se chtějí podělit o svá trápení a slyšet moudrou radu.

Ale věc Tamary Pavlivny nebude vůbec lehká, přemýšlí babka Alevtyna. Vrátil ses, myslí si, přišel jsi, aby ses mi pomstil.

„A jakpak, Tamarko Pavlivno, víte, že je to potkan?“ ptá se babka Alevtyna sladoučkým hlasem, jako by nechtěla vyvolat ještě větší poplach. „Viděla jste ho? Do vysokých cihlových domů potkani často nelezou. Myši ano, ale potkani spíš ne.“

„Je to potkan,“ odpovídá Tamara Pavlivna a dává se do ještě většího pláče. „Vím, že je to potkan. Slyším ho. Cítím jeho zápach! Slyším, jak hryže parkety za ledničkou a jak spokojeně funí!“

„No no, Tamarko Pavlivno, věřím vám,“ říká babka Alevtyna a hladí sousedku po zádech. „Potkana si s myší nespletete, věřím vám. Když říkáte potkan, tak je to potkan. Jen on může funět za ledničkou.“

„A jak funí!“ pláče Tamara Pavlivna. „A drbe se tak, že z toho až běhá mráz po zádech! A občas chrápe! Kdybyste jen slyšela, jak chrápe! Jako... jako...“

„Jako mužskej,“ napovídá babka Alevtyna.

„Jako mužskej! Jako chlap!“

Babka Alevtyna ztěžka pokývá hlavou a její ruce se nervózně škubou, ale toho si Tamara Pavlivna nevyšímá.

Přišel jsi, myslí si babka Alevtyna, po tolika letech. Nelenil jsi. I když jsi byl tak hrozně líný. Ale já se tě nebojím, říká si babka Alevtyna, protože nemám proč se tě bát. Nijak jsem se před tebou neprovinila, naopak – udělala jsem, co jsem musela.

„Jak teď mám žít?!“ Tamara Pavlivna hystericky lomí rukama. „Nemůžu se tam vrátit! Nedovedu překročit práh vlastního bytu. Sedí tam! Schoval se tam! Zvítězil!“

„Nejdřív,“ začíná babka Alevtyna, „se musíte uklidnit a přestat se ho bát. To totiž chce. Abyste se ho bála. Ale ve skutečnosti je to jenom potkan. Špinavý, odporný, olezlý a smrdutý, ale nebezpečný.“

„Já vím, co dělat,“ říká Tamara Pavlivna, „koupím jed na krysy! Sní to a chcípne.“

Je ještě tak mladá a nezkušená, myslí si babka Alevtyna a dívá se na čtyřicetiletou Tamaru Pavlivnu. Naivní. Chce se s ním vypořádat tak lehce.

„No, to můžete,“ pronáší, „ale potkan se jedu ani nedotkne. Nesní ho.“

„Proč?“ diví se Tamara Pavlivna. „Je to zvláštní jed na krysy. Nebude mít podezření. Sní to a zdechne. Proč by potkan neměl sežrat jed na krysy?“

„Protože je chytrý.“

Chytrý. Byl jsi chytrý, myslí si babka Alevtyna, ale já jsem byla chytřejší. Přechytračila jsem tě. Jinak to s tebou nešlo. Jen ještě větší chytrostí.

„Kdysi,“ říká babka Alevtyna, „do mého domova také přišel potkan. Bojovala jsem s ním čtyři roky.“

„Čtyři roky?!“ Tamara Pavlivna valí oči.

„Ano, čtyři roky. Hráli jsme takovou hru. Kdo koho přechytračí. Kdo bude chytřejší. A on prohrál.“

Babka Alevtyna se na lavičce hrdě vypíná, jako by s někým bojovala.

„Něco vám řeknu, Tamarko Pavlivno, vraťte se domů. Je to koneckonců váš domov, tak za něj bojujte. Nebojte se toho potkana. Žijte s ním. Studujte jeho povahu. Vetřete se k němu. A pak, až se před vámi přestane schovávat, až vám začne důvěřovat a ztratí pozornost, pak mu zasadte smrtelný úder. V nejnečekanější chvíli. Hezky potichoučku. Do zad. Jak se to sluší na správnou ženu.“

Představte si, že babka Alevtyna nebyla vždycky babkou. Kdysi, a bylo to už hodně dávno, byla prostě Alevtynou. Ne krasavicí, ale ani ne ošklivkou. Ne vzdělanou, ale ani ne hloupou. Ne bohatou, ale ani ne chudou. A měla manžela, s nímž prožila čtyři roky.

Seznámili se v technickém učilišti. Alevtyna tam pracovala jako uklízečka a on jako hlídač. Jmenoval se Omeljan. Byl tlustý a neohrabaný, rád se hlasitě chechtal a vyprávěl oplzlé vtipy. Omeljan se na Alevtynu díval jako na plnou mísu vlašského salátu, který se musí sníst, aby se do druhého dne nezkazil. Alevtyna si jeho hladový pohled spletla s vášní. Vzala si ho a přivedla k sobě domů, do těsného dvoupokojového bytu.

Omeljan se tam hned zabydlel. Zastavěl byt svými věcmi, které se k ničemu nehodily. Zaplnil pokoje svým nepříjemným zápachem, který silně připomínal smrad shnilých brambor. Neustále se v něčem hrabal, tahal z ulice na balkon všemožné smetí a přitom říkal: nikdy nevíš, k čemu se to může hodit.

Nečistil si ráno zuby, a vůbec nikdy si je nečistil. Nikdy si nemyl svou hustou rudou kštici, nezastříhoval štětiny, které mu rostly z uší i nosu, a na malíčku pravé ruky si pěstoval dlouhý ženský nehet, který používal jako otvírák na konzervy.

Omeljan v bytě neustále kouřil a kouř odklepával do kořenáčů, které měla Alevtyna moc ráda. Ložní prádlo bylo pod ním vždy černé a ponožky, ať je nosil nebo ne, vždy smrděly kanalizací.

K nejhoršímu ale docházelo v noci. Omeljan měl ve zvyku v noci jíst. Alevtyna usínala a on se vyšoural do kuchyně a žral všechno, nač přišel. Sladké, slané, kyselé, hořké, studené, syrové, smažené, nadívané, marinované, nejedlé. Sádlo s mandarinkami, maso se zmrzlinou, nudle s karamelami, párky s povídky, šproty i s hliníkovými lžičkami.

„Jaký je v tom rozdíl, co se s čím jí,“ říkal, „když se to v žaludku stejně smíchá.“

Po sobě zanechával kupy špinavého nádobí, hromady peří, kostí a drobků, prázdné sklenice, láhve i hrnky, vaječné skořápky na podlaze a skvrny od oleje na parapetu. Jeho oči se po nočním hodování zmenšovaly a dostávaly červenou barvu, byly syté a spokojené. Oči potkana, kterému se dobře žije. Alevtyna je poznala. Pochopila, že je ztracená a že je s ní konec, pokud se nebude bránit. Přivedla si domů potkana, tak se s ním teď musí utkat. Bud' on, nebo ona.

„Jen si nemysli,“ upozornil ji Omeljan. „Nejsem tak hloupý. Nemůžeš se mě jen tak zbavit. Jsem chytrý.“

Tamara Pavlivna se vrací k sobě domů a rychle všude rozsvěcí. Na první pohled se nic nezměnilo. Vše je tak, jak bylo. Ale to je jen na první pohled. Chodil tady, myslí si Tamara Pavlivna. Už byl všude. I na mou postel si určitě lehl. A do vany. A na stole všechno očuchal. Všude nechal svůj odporný zápach.

Ale vážně, proč bych mu měla nechat svůj domov? Je můj a zůstanu v něm já, ne on.

Tamara Pavlivna pouští televizi, aby se tak hrozně nebála. Ale ví, že tam – v kuchyni za lednicí – číhá její nepřítel. Funí. Čeká na příležitost, aby se na ni vrhl.

„Potkánku!“ náhle zvolá Tamara Pavlivna. „Neboj se mě. Nic zlého ti neudělám. Naopak, nakrmím tě. Copak máš rád? Chleba? Nebo salámek? Nebo třeba obojí?“

Za lednicí je ticho. I funění přestalo.

Tamara Pavlivna uřízne kousek veky a hází jej za lednici.

„Nebo ti ho mám namazat máslem?“ Tamara Pavlivna nečekala, že by kdy byla schopná tak něžného tónu. „A co voda? Musíš mít žízeň. Chceš se něčeho nabumbat? Vody? Mlíčka? Piva? Mám pro tebe pivo. Máš pivo rád, že ano?“

Hra vypadala takto:

„Miláčku,“ štěbetala Alevtyna, „ani mě nenapadlo na něco takového pomyslet!“

Omeljan nedůvěřivě mhouřil svá maličká rudá očiska.

„Nemám v úmyslu se tě zbavovat! Chci s tebou zestárnout a společně umřít! To je to, co chci.“

Omeljan říkal:

„No jasně, to ti tak věřím.“

Ale dělalo mu to dobře. Omeljan viděl, že se Alevtyna bojí, a nic víc od své ženy stejně nepožadoval. Strach a láska – to je totéž. Alespoň si to Omeljan myslel a v lecčems měl pravdu.

Začal být velice opatrný. Jídlo si kupoval a připravoval sám. Nikdy se k Alevtyně neobracel zády. Nikdy ji nenechával dlouho o samotě, evidentně proto, aby neměla čas si promyslet útok. Alevtyna se usmívala a dál nazývala Omeljana „miláčkem“. Vyptávala se, co a jak v práci a jestli ho náhodou nebolí břicho.

„Nebolí, má milá, vůbec mě nebolí,“ sebejistě odpovídal Omeljan a hladil si stolitrový pupek, „víš, Alevko, nikdy mě břicho nebolí. Mám ho ze železa.“

Ale Omeljana potkalo neštěstí. Během jeho směny bylo technické učiliště vykradeno. Z laboratoře zmizel ponk. Omeljan mohl odpřisáhnout, že tu noc ani na vteřinu oka nezamhouřil. Už je takový – prostě spolehlivý. Bedlivě střežil své učiliště. Dokonce ve škole dobrovolně zlikvidoval všechny šváby. A najednou takovýhle podraz. Skoro neuvěřitelný. Zmizel ponk a ani jeden zámek nebyl poškozený, žádné okno ani dveře.

Omeljan přišel domů jak zmlácený pes. Alevtyna se mu vrhla vstříc.

„Miláčku, co bylo v práci?“

„Hrůza,“ odpověděl Omeljan. „V noci ukradli ponk. Dostal jsem důtku a peníze za ponk mi strhnou z platu.“

„Chudáčku!“

Alevtyna líbala muže na hlavě i břiše, tulila se k němu, vrněla a lísala se jako opravdová čistokrevná kočka.

„Lehni si a odpočiň si,“ vrkala Alevtyna, „musíš si odpočinout, miláčku. Jsi ve stresu.“

Opravdu, myslel si Omeljan, musím si odpočinout, jsem ve stresu. A tak si lehl. Přikryl se dekou skoro až po hlavu, takže mu byly vidět jen jeho úzké červené oči. Nespál. Báł se v tak těžkou chvíli ztratit pozornost.

K večeru se Omeljanovi zvýšila teplota. Pofňukával pod dekou a Alevtyna vedle něj seděla a oddaně švitořila:

„Ty můj ubožáčku! Neber si to tak s tím ponkem! Všechno zas bude v pořádku! Musíš si jen odpočinout. Věř mi.“

„Jsem chytrý,“ opakoval v horečce Omeljan, „jsem tak chytrý! Kde je moje chytrost?“

Tamara Pavlivna maže chleba máslem, navrch položí kolečko játrovky a hází ho za lednici. Odtamtud je slyšet chrupání a spokojené pomlaskávání.

Jí, raduje se Tamara Pavlivna, důvěřuje mi.

Uplynul měsíc od doby, kdy se Tamara Pavlivna dala do boje.

„Ty můj potkátku milý,“ říká před tím, než si jde lehnout. „Jdu spát. Neboj se tam beze mě. Něčím se zabav. Byt máš k dispozici. Běhej, jak se ti zlíbí. Neboj se. Nic zlého ti neudělám, ale i ty měj soucit. Neskákej mi v noci po posteli, ano?“

Tamara Pavlivna se uprostřed spánku občas vytrhne, protože má pocit, že byl akorát někde vedle, možná i pod peřinou, někde zcela blízko. Panicky rozsvěcí lampičku a zahledí se do temna pokoje. Do všech koutů a škvír. Nikde nic. Ticho.

„A víš,“ říká Tamara Pavlivna a čistí i tak čistou konvici, „je mi s tebou tak nějak veseleji, potkánečku. Dřív jsem byla tak osamělá, neměla jsem na koho promluvit. A teď, vidíš, mluvím bez ustání. Všechno ti vyprávím. Žvaním jako nějaká bába na tržišti. Promiň. Chceš ještě salámeček? Koupila jsem štangli Moskevského. Ten je moc dobrý, pěkně tučný.“

Omeljan nikdy nezapomene na ten polibek. Alevtyna ho dosud takhle nelíbala. Tak vášnivě.

Naklonila se nad ním, mokrým od chorobného potu, vyřízeným, nešťastným, a políbila ho na rty. Omeljanovi se zatočila hlava. Udělalo se mu tak dobře a příjemně. Vůbec se necítil ohrožený.

„Alevtyno,“ zachrochtal, „řekni mi, řekni mi pravdu. Miluješ mě?“

Alevtyna se oddaně dívala Omeljanovi do očí. Třicet vteřin, minuta, dvě. Omeljan čekal a to čekání pro něj bylo nejnepohodlnější v životě. Chtěl slyšet „ano“. V tu strašnou, nekoňnou chvíli by Omeljan dal celou svou povrchní potkaní duši, jen aby řekla „ano“.

„Miluju tě,“ konečně řekla Alevtyna.

A Omeljan rozkvetl. Celý svět se zalykal štěstím.

„Já jsem to věděl,“ řekl Omeljan. „A teď, Alevtynko, dones mi něco k jídlu.“

Tamara Pavlivna vyskakuje na své běloučké posteli s vyděšeným křikem, ale tentokrát z jiného důvodu. Potkan s tím nemá nic společného. Měla noční můru. Zdálo se jí o Sofii Rotaru.

„Potkátku!“ volá Tamara Pavlivna. „Mně je tak hrozně! Zdál se mi tak strašný sen!“

Tamara Pavlivna miluje Sofii Rotaru. Dívá se v televizi na každý její koncert. Z novin hltá nejmenší podrobnosti z jejího života. Tamara Pavlivna má pocit, že o tom Sofija Rotaru ví. Musí cítit, že ji někdo tak moc miluje. Jen si to vemte, pokaždé během koncertu v te-

levizi se Sofia Rotaru dívá přímo na Tamaru Pavlivnu. Tamara Pavlivna dokonce experimentovala. Šla od televize kus dál, ale Sofia Rotaru se na ni stále dívala. Zpívá jen pro Tamaru Pavlivnu. Má ji také ráda. Tamara Pavlivna o tom nepochybuje.

„A teď,“ zoufá si Tamara Pavlivna, „se mi zdálo, že jsem v sále, na jejím koncertě. Ušetřila jsem na lístek, koupila jsem velkou kytici rudých růží a čekám. Sofia Rotaru je na scéně, zpívá jako obvykle, nádherně, a dívá se jen na mě. Hned si toho všímám. Usmívám se na ni a ona se také usmívá. Jsem tak šťastná, protože se potvrzuje to, co jsem si myslela. Sofia Rotaru o mně ví, čekala, kdy konečně přijdu na její koncert, daruji jí kytici růží, promluví na ni. Také mě má ráda. A to je přirozené, potkánku, láska za lásku, tak to v tomhle světě musí chodit. Koncert končí, Sofia Rotaru dostává náručí květin, ale já nepospíchám. Čekám, až se dav rozejde. Chci s ní být chvíli o samotě. Konečně jsme jen já a ona. Prázdný sál. Jen já a ona. Jsem šťastná – a ona také. Dávám jí kytici. Sofia Rotaru děkuje. Já říkám: přišla jsem. A Sofia Rotaru: velmi vám děkuji, přijďte ještě. Nikoho tak nechápu. Myslím si, že se stydí udělat krok jako první. Chytám ji za ruku, lovím její pohled a říkám: to jsem já, poznáváš mě? Sofia Rotaru ruku vytrhává, odstrkuje mě, chce odejít. Myslím si, určitě se bojí. Říkám: neboj se mě, to jsem já, čekala jsi na mě, že ano? A tehdy, potkánečku, se stane něco strašného. Hrůzného. Dva obrovští chlapi mě popadnou a táhnou k východu. Křičím, prosím, vzpírám se, ale ani se nehnou, jako skály. Křičím: Sofie, Sofijko, kam jdeš? Neodstrkuj mě! To jsem já! Miluju tě! A ona stojí na scéně a mlčí. Chladně sleduje, jak mě vyhazují na ulici jak prašivého psa. Vystrčí a přímo do louže. Mlátím se tam, slzy smutku se mísí s blátem a já chápu, že jsem zůstala tak opuštěná. Potkánku, kdybys jen věděl. Jak strašně jsem opuštěná!“

Tělo Tamary Pavlivny se oťřásá těžkými vzlyky.

Náhle v ložnici zasvítí dva červené ohničky. Přibližují se ohničky. Už jsou zcela blízko.

„Potkánku, to jsi ty?“

Po posteli Tamary Pavlivny jdou drobné, ale jisté krůčky.

„Ty můj maličký, tys mě přišel politovat?“

Tamara Pavlivna přestává plakat. To je ona – přesně ta chvíle. Přímo u její tváře, naproti, rudá nepřítelova tlama. Tamara Pavlivna hladí potkana po zádech a potkan jí líže ruku. Jeden nevinný pohyb, jedno minimální úsilí a Tamara Pavlivna bude opět svobodná. Tenký krček křupne a je to. To je ona – přesně ta chvíle.

Alevtyna podává Omeljanovi velký talíř smažených brambor. Oblíbené Omeljanovo jídlo. Z brambor se kouří, jsou ještě vařící, akorát z pánvičky, s cibulkou a pepřem. Omeljan si dává talíř před sebe a s chutí nasává vůni.

Alevtyna stojí vedle jako voják na stráž. Je trochu bledá, ale Omeljan si toho nevšímá.

„Alevtynko, děkuju ti,“ říká Omeljan, „tak pěkně osmažené brambory, z obou stran, tak to mám nejradši.“

„Dobrou chuť, miláčku,“ odpovídá Alevtyna.

Omeljan mačká brambory a Alevtyna ho spokojeně pozoruje.

„Jez, miláčku, jez,“ říká, „jen to pořádně rozkoušej, nepolykej to v kuse, pořádně koušej.“

Omeljan kouše. Polyká sousta.

Je to tak dobré, myslí si, jak se občas všechno může změnit k lepšímu. Ještě dnes ráno byl Omeljan přesvědčen, že je jeho život u konce, a teď je opět šťastný. Alevtyna ho miluje, on miluje ji a jídlo. A má obojí. I lásku, i jídlo. A nemusí být ostražitý. Válka skončila. Společně zestárnou a umřou v jedné posteli.

Náhle vypadává vidlička Omeljanovi z ruky.

„Alevtyno,“ křičí, „bolí mě břicho!“

„Miláčku, to je jen dočasné. Za chvíli to přejde. Asi ses trochu přejedl. To se stává.“

„Břicho! Moje břicho! Hrozně mě bolí!“

„Chudáčku!“

Omeljan se svíjí na posteli. Křičí. Alevtyna klidně stojí vedle jako voják, který chce vidět, jak jeho bomba ničí veliké město.

„Zavolám záchranku,“ říká Alevtyna. „Vydrž, doktoři ti pomohou.“

A usmívá se.

„Alevtyno!“ Omeljanův obličej prozřívá hrozivým vědomím. „Tys mě otrávil! Tys mě otrávil!“

„Otrávil, miláčku,“ vrká Alevtyna, „vydrž. Za chvíli to přejde.“

2

Babka Alevtyna sedí na lavičce u vchodu. Smráká se. Poprvé za dva dlouhé zimní měsíce to zavanulo od západu čerstvým jarním větrem. Babka Alevtyna zhluboka vdechuje jeho vůni.

Tamara Pavlivna koupila babce Alevtyně cukr.

„Děkuji, Tamarko Pavlivno,“ říká babka Alevtyna, „kdybyste mi nedonesla, ještě dlouho bych pila čaj hořký.“

„Ale jděte, má drahá! Od čeho jsou sousedi. Pro mě není žádný problém kupovat vám cukr.“

Tamara Pavlivna si přisedá na lavičku vedle babky Alevtyny. Tamara Pavlivna září spokojeností – babka Alevtyna si hned všimla podstatné změny v jejím chování.

„Tamaročko Pavlivno, a jakpak se máte?“

„Dobře, děkuji!“

„A co váš, ehm... host?“

„Udělal jsem to tak, jak jste řekla. Už tady není.“

„Tak to je báječné!“ babka Alevtyna si spokojeně mne ruce.

To je dobře, že ženy dovedou být solidární. Ženy se nikdy v nouzi neopustí.

Tamara Pavlivna vchází do svého bytu. Ihned jde do kuchyně, aby si uvařila čaj.

„Dneska se v práci stala taková legrační věc,“ říká Tamara Pavlivna nahlas, „Olena Prokopiv si zlomila ruku...“ srká čaj, je horký. „V obchodech je zase všechno dražší. Deset vajec stojí už osm hřiven!“

Tamara Pavlivna vzdychne. Dívá se kamsi do kouta své kuchyně.

„Jsem tak osamělá,“ konečně pronáší Tamara Pavlivna, „velmi osamělá. Ale teď je mi lépe. Mám tebe.“

Přeložila Rita Kindlerová.

Osmidílný soubor povídek „Zamagurka“, z něhož publikujeme tři části, vyšel v knize Hovoryty (Charkov, Folio 2007). Z téže knihy pochází i povídky „Veterinář“ a „Tři věci“, spolu s dalšími patří do oddílu „Hlasy“. Jako ukázkou z následujících povídkových knihy Tani Maljarčuk s názvem Zviroslov (Charkov, Folio 2009) uvádíme povídku „Rattus norvegicus (potkan)“.

Aluze děkuje autorce za laskavé svolení k otištění překladu.

Aluze wishes to thank the author for her permission to publish this translation.

Taňa Maljarčuk (1983, Ivano-Frankivsk) je ukrajinská prozaička. Zaměřuje se především na povídkovou tvorbu, dosud vydala pět knih (*Jak ja stala svjatoju, Hovoryty, Zviroslov* aj.), publikuje i časopi-secky (*Četver, Krytyka*). Její první román se připravuje k vydání v letošním roce. Některá z autorčiniých děl se už dočkala překladu, a to do ruštiny, polštiny, běloruštiny, češtiny, rumunštiny, němčiny či angličtiny. Momentálně žije Taňa Maljarčuk ve Vídni.

Poznámky:

- 1 Tradiční štědrovečerní pokrm.
- 2 Sofia Rotaru (1947) – ukrajinská (dříve sovětská) popová zpěvačka.